

І. ПУЛЮЙ В БОРОТЬБИ ЗА УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У ЛЬВОВІ

Щоб запевнити українському народові достойне місце в світовій спільноті, на переконання І. Пулюя необхідно добитися реалізації його конституційного права на освіту і науку. Оскільки польська еліта мала значний вплив на політику австрійського уряду, то польські шовіністичні кола постійно намагалися обмежити українців у їх правах, зокрема і в царині освіти. Це легко проілюструвати на історії змагань за львівський університет, що був заснований у 1784 році декретом цісаря Йосифа II для потреб корінного населення Східної Галичини. У 1849 році засновано на Львівському університеті кафедру української мови та літератури, яку обняв Яків Головацький. На богословському факультеті крім пасторальної теології українською мовою викладали догматику, катехитику та методику.

Коли в 1860 році з упадком німецького централізму, виступила на порядок денний справа націоналізації галицьких університетів, то уряд стояв на позиції, що Краківський університет призначений для поляків, а Львівський для українців. Вже 1862 р. було засновано дві українські надзвичайні кафедри на правничому відділі з перспективою подальшого заснування таких кафедр на всіх факультетах в залежності від появи відповідних українських кандидатів на кафедри. Для підготовки останніх однак нічого не робилося. Необхідно зауважити, що на даний час існувала лише одна кафедра з польською мовою навчання, що виразно вказує на український характер університету. Однак під тиском намісника Галичини графа Голуховського та галицького сейму, в якому домінував польський елемент, в короткому часі ситуація кардинально змінилася, а цісарська постанова 1871 року, що перетворювала Львівський університет в утраквістичний, відкрила дорогу його інтенсивній полонізації. Останнє не могло не викликати спротиву українців.

Розпочинається гостра боротьба за українські школи, гімназії та університет, до якої долучаються дедалі ширші кола громадськості, вона виходить за межі студентських аудиторій, перебирається у стіни парламенту, набуває загальнонаціонального масштабу. Серед наукових мужів, що представляли в цій справі інтереси українців перед урядом незмінно був радник двору, проф. І. Пулюй. Його позиція, як завжди, була твердою, а аргументи переконливими, в чому можна переконатися, знайомлячись із серією його публікацій в справі українського університету у Львові. Звертаючись до українців І. Пулюй закликає: „На самих міністрів не надійтесь! Сила і спасення ваше лежить більше у вас самих, та у всесвітніх науках, для котрих і вам треба мати свій храм народній, свій університет на землі руській, у Львові. Будемо ж його не дожидати від ласки вельмож, заложивши руки, а здобувати, не жалуючи жодних трудів та жертв. Без свого університету руський нарід не нація, а раб...”

Врешті під тиском українських політичних сил та громадськості, не зважаючи на протидію поляків, уряд виносить рішення про створення у Львові окремого українського університету, однак здійсненню цих планів перешкодила війна.